

7/29754
G.K. 169

T.C.
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 57058059-610
Konu : Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı)

İlgi : 03.06.2020 tarihli ve 43452547-120.07-656428 sayılı yazınız.

Bakanlığımıza intikal eden, Zonguldak Milletvekili Sayın Ünal DEMİRTAŞ tarafından tevcih edilen 7/29754 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergeleri'nin cevabı Ek'te gönderilmektedir.
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Mustafa VARANK
Bakan

Ek: Soru Önergeleri Cevabı

ZONGULDAK MİLLETVEKİLİ ÜNAL DEMİRTAŞ'IN

7/29754 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAPLAR

Yatırım teşvik; devletin, yatırımları arttırmak amacıyla, yatırımcıya sunduğu desteklere denilmektedir. Cari açığın azaltılması amacıyla ithalat bağımlılığı yüksek olan ürünlerin üretiminin artırılması, teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren yatırımların desteklenmesi, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması, destek unsurlarının etkinliğinin artırılması, işsizliğin azaltılması gibi amaçlarla, bölgesel ve sektörel teşvikler verilmektedir. Türkiye'de yatırım ve ihracatın devlet tarafından resmen teşviki 1962 yılında başlamıştır. 1980 yılından sonra özel sektörün gelişmesiyle düzenli olarak verilen yatırım teşvikler ise hedeflerine ulaşamamıştır. Ak Parti iktidarının da bugüne kadar süslü ve sihirli sözler ile açıkladığı yatırım teşvik paketlerinin, uygulamadaki etkisi çok sınırlı olmuş ve hedeflerine ulaşamamıştır.

Bir ülkenin kalkınması, ekonomisinin büyümesi, rekabet gücü ve katma değeri yüksek ürünler üreten ekonomiler içinde yer alabilmesi için aslolan, makro ekonomi politikalarının ve ekonominin kendi iç dinamiklerinin olağan uygulamaları ile mümkündür. Ancak bu olağan uygulamaların istisnası olarak, yatırım teşvik destekleriyle de bu hedeflere ulaşmaya çalışılmaktadır. Yani teşvik uygulamaları, genel ekonomi politikalarının bir parçasını oluşturmaktadır.

Ak Parti hükümetlerinin yanlış politikaları sonucu dışa bağımlı, yapısal ve kronikleşmiş sorunları olan ülkemiz ekonomisi, son yıllarda durgunluğa ve krize sürüklenmiştir. Ülkemizde, 31 Aralık 2019 yılı sonu itibarıyla kamu ve özel sektör dış borcu toplam 436,9 milyar ABD dolarına ulaşmış, 2020 Şubat sonu itibarıyla, orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 1 yıl veya daha az kalmış dış borç verisi kullanılarak hesaplanan kısa vadeli dış borç stoğu 168,5 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Maalesef şu an merkez bankasında kısa vadeli dış borcu çevirecek yeterli düzeyde döviz yoktur. Büyük bir dış borç stoğu olan ülkemizde döviz rezervlerinin yetersiz olması nedeniyle acil dış kaynağa ihtiyacı olduğu ekonomi çevreleri tarafından sıklıkla dile getirilmektedir.

Dünyanın en kırılgan ekonomileri arasında gösterilen, makyajlı TÜİK verilerine göre bile %14'lere varan işsizliğe ulaşan büyük bir durgunluk ve krizin içinde olan ülkemiz ekonomisi, tüm dünyayı etkisi altına alarak "pandemi" ilan edilen covid-19 salgınının ülkemizde de başlamasının ardından, çok daha büyük ve derin bir ekonomik kriz ile karşı karşıya kalmıştır. Covid-19 salgını nedeniyle, tüm dünyada ve ülkemizde sosyal hayatın yanı sıra ekonomik hayat da büyük ölçüde durmuştur. Sadece ülkemizde değil, tüm dünya da covid-19 salgını nedeniyle küresel ölçekte büyük bir sağlık ve ekonomi krizi yaşanmaya başlamıştır. Bizim ekonomimiz de covid-19 virüsünü kapmıştır. Bugün itibarıyla, küresel ölçekli covid-19 krizinin de etkisiyle Türk lirasının değeri düşerek, 1 ABD doları 7.27 lirayı, 1 Euro ise 7.80 lira seviyelerini görmüştür. Üretim, istihdam ve ihracat rakamları çok büyük oranlarda daralmıştır. Merkez bankası rezervleri eriyerek, net rezervlerimiz eksiye düşmüştür. En kısa zamanda dış kaynak bulunamaz ise Türkiye kısa vadeli dış vadeli borçlarını çeviremez hale gelmiştir.

Bütün bu durumlar karşısında ülkemiz, hem dışa bağımlı yapısal ve kronikleşmiş sorunları nedeniyle, hem de covid-19 salgını sonucu ortaya çıkan küresel kriz nedeniyle, çifte ekonomik kriz yaşamaya başlamıştır. Şu anda maalesef ekonomimiz enfekte olmuş durumdadır. Ekonomimizin kısa vadede düzelme ve toparlanma imkanı da gözükmemektedir. Önümüzde hem sağlık, hem de ekonomik açıdan son derece belirsiz bir süreç vardır. Yine maalesef bütün uluslararası kuruluşlar, 2020 yılında ülkemiz ekonomisinin %5'e kadar oranlarda küçülebileceğini öngörmektedirler. Bütün bu durumlar karşısında ekonomimizi yeniden canlandıracak, tüketen değil, üreten bir ekonomi haline dönüştürecek yeni politikalara ihtiyaç vardır.

Yatırım teşvik ile ilgili öncü çalışmalar, 1960'lı yıllara dayanmakla birlikte standart formatta ve karşılaştırılabilir serilere SEGE-1996 çalışması ile geçilmiştir. 19.06.2012 tarihli resmi gazetede yayınlanan 2012-3305 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkındaki Karar" ile yatırım teşvik düzenlenmiştir. Bu karar gereği iller, Kalkınma Bakanlığı SEGE-2011 raporu esas alınarak 6 bölgeye ayrılmıştır. Buna göre; yatırım teşvik uygulamalarındaki bölgeler ve bu bölgeler içinde yer alan iller, bölgesel desteklerden faydalanabilecek sektörler, büyük ölçekli yatırımlar ile teşvik kapsamında olmayacak yatırımlar ile teşviki belli şartlara bağlı yatırım konuları hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Bu teşvikler, önceliği olan bölgelerde, yatırımın türüne göre verilen çeşitli destek, indirim ya da muafiyetleri kapsamaktadır. 6 Bölgeye ayrılan teşvik sisteminde, KDV İstisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti, Vergi indirimi, Sigorta primi işveren hissesi desteği, Gelir Vergisi, Stopajı Desteği, Sigorta Primi işçi Hissesi Desteği, Faiz Desteği, Yatırım Yeri Tahsisi, KDV iadesi destek unsurları uygulanmaktadır. Yine bu sistemde, Genel Teşvik uygulamaları, Büyük ölçekli Yatırımlar, Stratejik Yatırımlar, Öncelikli Yatırımlar, Bölgesel Teşvik Uygulamaları olmak üzere 5 ana başlık uygulanmaktadır.

SEGE-2011 çalışmasındaki aynı yöntem ve benzer değişkenler kullanılarak, SEGE-2017 çalışması yapılmıştır. 61 değişkenin kullanıldığı, SEGE-2011 çalışmasında kullanılan bazı değişkenlerin analizden çıkarıldığı ve 52 değişken kullanılarak SEGE-2017'in elde edildiği açıklanmıştır. Bu bağlamda SEGE-2017 verilerine göre illerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik sıralaması yeniden belirlenmiştir. Ancak ülkemizin geldiği olumsuz nokta göz önünde tutulduğunda, mevcut yatırım teşvik sisteminin hedefine ulaşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Kalıcı ve istikrarlı bir ekonomik ve sosyal gelişimin sağlanması, işsizliğin çözülmesi ancak orta-uzun vadede alınacak üretimi ve istihdamı destekleyip artıran makro ekonomi politikalarıyla mümkündür. Bu nedenle yaşanan ekonomik çöküşün önüne geçmek ve ekonomik krizden bir an önce çıkabilmek için üretimi ve istihdamı artıracak politikaların ivedilikle uygulamaya konulması ve yeni yatırımların yapılması ile mümkündür. Ülkemizin içinden geçtiği ekonomik krizin derinleşerek ekonomik olarak iflasa doğru sürüklendiğimiz de göz önünde tutularak, üretimi ve istihdamı artırmak için yatırım ortamını iyileştirilmesi, SEGE-2017 parametrelerinin değiştirilmesi ve yatırım yapmak isteyen şirketlere ve sanayicilere bugüne kadar verilenden daha çok daha fazla destek ve yatırım teşvik verilmesi için yeni ve kapsayıcı düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Bu çerçevede;

Soru 1- 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar, SEGE-2017 verilerine göre Sosyo- Ekonomik gelişmişlik sıralamasında 1. Bölge’de bulunan (*İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Antalya, Bursa, Eskişehir, Muğla, Tekirdağ*) illere (yıllar bazında ayrı ayrı belirtilmek üzere) verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların toplam tutarı nedir? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı iptal edilmiştir?

Soru 2- 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar, SEGE-2017 verilerine göre Sosyo- Ekonomik gelişmişlik sıralamasında 2. Bölge’de bulunan (*Denizli, Sakarya, Yalova, Bolu, Konya, Aydın, Isparta, Kayseri, Kırklareli, Bilecik, Çanakkale, Edime, Karabük, Manisa, Balıkesir*) illerde (yıllar bazında ayrı ayrı belirtilmek üzere) verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların toplam tutarı nedir? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı iptal edilmiştir?

Soru 3- 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar, SEGE-2017 verilerine göre Sosyo- Ekonomik gelişmişlik sıralamasında 3. Bölge’de bulunan (*Mersin, Trabzon, Adana, Zonguldak, Uşak, Gaziantep, Samsun, Burdur, Kırıkkale, Düzce, Karaman, Rize, Kütahya*) illerde (yıllar bazında ayrı ayrı belirtilmek üzere) verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların toplam tutarı nedir? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı iptal edilmiştir?

Soru 4- 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar, SEGE-2017 verilerine göre Sosyo- Ekonomik gelişmişlik sıralamasında 4. Bölge’de bulunan (*Amasya, Hatay, Nevşehir, Afyonkarahisar, Elazığ, Kırşehir, Malatya, Sivas, Bartın, Erzincan, Kastamonu, Artvin, Çorum, Aksaray*) illerde (yıllar bazında ayrı ayrı belirtilmek üzere) verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların toplam tutarı nedir? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı iptal edilmiştir?

Soru 5- 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar, SEGE-2017 verilerine göre Sosyo- Ekonomik gelişmişlik sıralamasında 5. Bölge’de bulunan (*Sinop, Giresun, Osmaniye, Çankırı, Tokat, Niğde, Kahramanmaraş, Tunceli, Ordu, Erzurum, Kilis, Yozgat, Gümüşhane, Bayburt*) illerde (yıllar bazında ayrı ayrı belirtilmek üzere) verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların toplam tutarı nedir? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı iptal edilmiştir?

Soru 6- 01/01/2017 tarihinden önerenin yanıtlandığı tarihe kadar, SEGE-2017 verilerine göre Sosyo- Ekonomik gelişmişlik sıralamasında 6. Bölge’de bulunan (*Adıyaman, Ardahan, Diyarbakır, Kars, Iğdır, Bingöl, Batman, Şanlıurfa, Mardin, Siirt, Bitlis, Van, Hakkari, Muş, Ağrı, Şırnak*) illerde (yıllar bazında ayrı ayrı belirtilmek üzere) verilen toplam yatırım teşvik belgesi sayısı kaçtır? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı sabit yatırımda kullanılmıştır? Bu yatırımların toplam tutarı nedir? Bu verilen yatırım teşvik belgelerinin toplamda kaçı iptal edilmiştir?

Soru 7- Bakanlığımıza göre SEGE-2017 verilerine göre verilen yatırım teşvik belgeleri ile amaçlanan yatırım ve istihdam hedeflerine ulaşılmış mıdır? Eğer ulaşılmadıysa bunun sebepleri nelerdir?

Soru 8- Ülkemizin içinden geçtiği ekonomik krizin derinleşerek, ekonomik olarak iflasa doğru sürüklendiğimizi de göz önünde tutularak yatırımı, üretimi ve istihdamı artırmak için yatırım ortamını iyileştirerek SEGE-2017 parametrelerini değiştirmeyi düşünüyor musunuz?

Soru 9- Yatırım yapmak isteyen şirketlere ve sanayicilere bugüne kadar verileden çok daha fazla destek ve yatırım teşvik verilmesi için yeni ve kapsayıcı düzenlemeler yapmayı düşünüyor musunuz?

CEVAPLAR:

Cevap 1-2-3-4-5-6- Söz konusu yatırım teşvik istatistiklerine ilişkin bilgilere; Bakanlığımız web ana sayfasında “İstatistikler” bölümü altında “Yatırım İstatistikleri” kısmında ulaşılabilir.

Cevap 7- Bakanlığımızca, Ocak 2017 – Haziran 2020 döneminde ülkemizde toplam 817.437 kişilik istihdam öngören, 618,9 milyar TL tutarında, 22.970 adet yatırım teşvik belgesi düzenlenmiştir. Belirtilen dönem; belge adedi, sabit yatırım ve istihdam verileri açısından en yüksek değerlere ulaşılan zaman dilimi olmuştur.

Cevap 8- Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) çalışmaları; illerin sosyoekonomik gelişmişlik seviyelerini nesnel bir biçimde karşılaştıran ve güçlü istatistiki yöntemler kullanılarak yapılan bilimsel çalışmalardır.

Bu çalışmalar; sosyoekonomik gelişmişliği en iyi temsil eden güvenilir ve düzenli veri kaynağına sahip değişkenler kullanılarak ve ilgili kurum ve kuruluşlarımızın görüş ve önerileri dikkate alınarak belirli aralıklarda güncellenmektedir. Mevcut SEGE çalışmalarını güncelleme çalışmaları da, bu hususlar çerçevesinde devam etmektedir.

Cevap 9 - Hâlihazırda uygulanan ve sürekli geliştirilen mevcut yatırım teşvik sistemimiz; dört bileşenli (*genel, bölgesel, öncelikli ve stratejik yatırımların desteklenmesi*) bir yapıda olup, söz konusu bileşenlerin her biri; yatırımların yeri, konusu, tutarı, oluşturduğu katma değer, stratejik ve teknolojik özellikleri temelinde desteklenmesini sağlayacak şekilde kurgulanmıştır.

Belirtilen yapı kapsamında yatırımcılarımıza; vergisel, finansal, istihdama yönelik ve yatırım yerine ilişkin dokuz farklı destek unsuru sunulmaktadır. Bu destek unsurları; *Yerli ve ithal makineler için KDV İstisnası, İthal makineler için Gümrük Vergisi Muafiyeti, bina inşaat harcamalarında KDV İadesi, Vergi indirimi, ilave istihdam için Sigorta Primi İşveren/İşçi Hissesi Desteği/Gelir Vergisi Stopajı Desteği, Faiz Desteği ve Yatırım Yeri Tahsisi* şeklindedir.

Diğer taraftan; stratejik önemi haiz sektörlerde gerçekleştirilecek, teknoloji seviyesi ve katma değeri yüksek, ithalat bağımlılığını azaltacak ve arz güvenliğini sağlayabilecek yatırımlar ise 17/10/2016 tarihli ve 2016/9495 sayılı “*Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar*” çerçevesinde “Proje Bazlı Teşvik Sistemi” kapsamında değerlendirilmektedir. Söz konusu sistem çerçevesinde desteklenmesi uygun görülen yatırım projeleri için ilave destekler sağlanabilmektedir. Ayrıca, Bakanlığımız tarafından yürütülen “Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi programı” vasıtasıyla Öncelikli Ürün Listesinde ilan edilen yüksek katma değerli yatırımların desteklenmesini hedeflenmektedir.

Sonuç olarak, yatırım teşvik mevzuatımız; ülkemizde ve küresel düzeyde yaşanan ekonomik ve politik gelişmeler çerçevesinde belirli aralıklarla gözden geçirilmekte, yatırımcılarımızın ihtiyaçları doğrultusunda destek tutar ve oranlarında değişikliklere gidilmekte ve gerekli revizyonlar hızla uygulamaya konulmaktadır.